

világban is már bizonyos a hovatarozandóság dolgában, a másik azért nincs a világon, mert sehol nincs otthon benne. Két kicsi magyar — így szól az elbeszélés címe, s akárhogy is a testvérháború, a kicsi Pál immár Amerikára sohasem tanítható meg.

Amiként Tamási Áron se volt tanítható az új életre. Az imént idézett, Molnár Jenőhöz szóló levelében írja magával és lakótársával, Halmágyi Antival kapcsolatban: „...én unom itt magamat. Biza Te is megelégnéd hosszú időn át vezetelni itt, mint egy fakir. Szegény amerikaitakat vég nélkül unom, a sok marhát. Nemi különbség nélkül, nem tudok megbarátkozni velük: ebben nagy különbség van Anti és közötttem, mert ő jól túri őket s gyakorolja.” A két kicsi magyar, Pál és Miklós között is ez a sorskülönbözőség.

Amikor Tamási Áronné szívessége folytán közzétesszük ezeket az írásokat, az a gondolat is vezet bennünket, hogy számos színházi bemutató, jeles munkáinak visszatérő közreadása mellett fontos volna életműve további gondozása. A kritikai kiadásra való készülődést is jelentené az irodalomtörténet számára, ha a mostaniakhoz hasonló elbeszélései, karcolatai is a közönség elé kerülnének. S a magyar publicisztika, esszéírás nemes tradícióját gazdagítaná egy olyan könyv, amely Tamási Áron közírói munkásságát mutatná be a közönségnek. Harmincöt esztendővel ezelőtt jelent meg az utolsó és egyetlen ilyen munka, a Virrasztás. Amelyből tucatszámra hiányzanak a Brassói Lapokban megjelent közírások (a Varga—Patyi-féle bibliográfia se tartja őket számon); s a tavaszvárás bizakodásában, a békeség-emberiesség óhajításában visszatérően, nyomatékos szóval szólott Tamási Áron 1945 után is, amikor csak tér és az Idő által erre engedékenység adatott.

Immár nem a virrasztó, hanem szigorúságával, erkölcsével önismeretre tanító és megtartó közíró Tamási Áront is óhajtjuk a válaszolók sorában mindennapjaink gondoljai közepette.

ABLONCZY LÁSZLÓ

TAMÁSI ÁRON

Székelyek között Amerikában

AZ ELLENZÉK AMERIKAI TUDÓSÍTÁSA

I.

Mindenüvé jut belőlünk, csak éppen oda nem, ahol valamit ingyen osztogatnak.

A tél folyamán — ez még New-Yorkban vala — egyszer beállít hozzám két ember. Már az ajtóban ravaszul mosolyognak — később kivallották, hogy azért tettek, mert már helyben érezték magukat.

— Szerencsés jestét — azt mondja az egyik.

— Helyben vagyok — gondolom én is s hamar leültetem őket s nem szólok a világért sem, haddlám: hogy kezdik ők s mennyire szotyogtatták el a székelységüket. A kisebbik mingyárt lehúzódik egy székre, egyik szemével forgatja a kalapját, a másikkal mosolyog tovább. A másik, egy igennagy száraz ember, fennállva kezdi:

— Megéreztem a hazai büzt — s hangja úgy hangzott, mint egy magasban lengő megrepedt lant, ami az épeket még kétszer túléli.

— Kedves beszéd — mondom s erre leül s vallani kezdi, hogy ő húsz eszten-

deje vánszorgott ki s éppen a szomszédos faluból való, vagyis kereken kimondva: az udvarhelymegyei Szentlélekre s a neve Hajdó.

— Az enyém is a — szól belé a másik.

Furcsállottam, hogy fel tudtak kutatni engem s kérdem:

— Ugyanbiza, hogy kaptak reám?

Száraz kezeit összesúrolja Mr. Hajdó s felel:

— Az amerikai magyar újságban olvastunk egy kesergő írást, a bütük értelme igen igen ismerős volt, megragadott s ott eligazítottak s úgy. — Apránként jól meg-ered a szava s nagyjában elmondja, hogy mennyi mindenfélét dolgozott eddigelé s hogy most „ácskodik” otthon: megcsinál széket, képrámát s minden a sujt. Az amerikaiak megszerették s már jól eltartják munkával.

A másik, egy katonaságnál kitudósodott vénebb legény, gyárban dolgozik s hetenkint összegyűjt valami harminc dollárt.

— Szeretik-é Amerikát? — kérdem.

— A mi szeretetünkkel nem sokra megy — azt mondja az öreg.

— Nem számítanak hazafelé?

— Jó volna — szól s elérzékenyül a száraz ember. Szünet után lassan mondja:

— Csak félünk.

— S ugyan mitől, hiszen valami pénzük addig bizonyosan van?

— Van — feleli — de itt megszoktuk mondani az igazságot s otthon baj lehetne belőle.

Érzem, hogy valahogy simán kéne elútni a dolgot s mondom:

— Hiszen magában otthon is bátran kimondhatja az igazságot.

Erre ravaszul mosolyognak, hogy nem akarom-é félrevezetni őket?

Sokat s jóízűen beszélgetnek. Kérdeznek a pap s a kántor felől, nevezetes emberek felől s hogy Szombatfalva végiben él-é még a nagy udvas cserefa, új házak épültek-é, a vén zsidó meddig lát még, a disznót most is jóhajnalban ölik-é s valakit a Baknya-tetőn mostanában nem véreztek-é meg végérvényesen?

Aztán mindjebb közelebb a hazai melegség s az ifiabbiak székely már nem tudta türtőztetni magát s kabátja alól csillogó szemmel egy éveget elélhűzött:

— Összejövetelünket innapoljuk meg! — azt mondja.

Magam egy kicsit elcsodálkozom, de azt se kérdem, hogy hol s miképpen szerették, hanem tekintettel a tilalomra, az ajtót hamar bezárom, nekiülünk s a sikeres találkozásra ahaj, jól ivánk.

II.

A tavasz elején, tarka-barka new-yorki foglalkozások után, egy vidéki bankra kaptam s le is jöttem s mainapig szerencsésen itt rekedtem. S otthoni embernek igen furcsa lesz, hogy nem annyira munkámmal hajtok jövedelmet a banknak, hanem inkább csalétek vagyok a magyarok s románok számára: tudniillik az amerikai úgy gondolkozik, hogy a környékbeli sok magyar s román bányász mind hozzá viszi a pénzét, ha megtudja, hogy itt a saját nyelvén is beszélhet. A politikának ezen egyetlen ága háládatos is csakugyan, mert mindhármunknak hasznunk van belőle. S kivált magam örvendek azon csodának, hogy félig a magyarságból élek, vagyis mostani jövedelemem fele velem született.

Hát ilyenformán ismerkedem én az ittlévő magyarsággal.

A jóminap, egyik vasárnap délután, ötven centért kiszekereztem egy autón a szomszéd városba, ott leszálok s tűnődöm, hogy hova legyek el? Az első boltba bemegyek s kérdem a rezessorú gazdát, hogy nem ismer-é magyarokat itten. Dűnyögyve hátramutat a sarokba:

— There are.

Odamegyek s az öt összebújó embertől illedelmesen tudakolom, hogy magyarokhoz van-é szerencsém?

Félig azokhoz — azt mondja szép-magyarul az egyik s nem sok ügyet vetnek

reám. De a szóból észrevettem, hogy székelyek s csak tempóznak. Gondolom: én is úgy fogom a dolgot s szólok:

— Ne tudóskodjanak, mert én is székely vagyok. — Erre összenéznek, felállnak, nyújtják a kezüket s szépen összebékülünk. Egyik udvarhelymegyei, valahová Énlaka körül, három olthévízi s az ötödik még mindig nagy bajusza alatt tartja a szót s csak vállatrántva tájékoztat, hogy ő háromszéki szász, de idővel székely lett belőle, ami legalább szavában érzett is.

Nagytitokban három üveg bor került valahonnan, darabja két dollárért. — Igen sűrű bor, téglaveres, mandulaízzel s még nem tudom mivel, úgy teli, hogy kettő után a fejünk erejét kezdte leszerelni.

Búnak eredt az öt bányász s a bor mellett erősen készülődtek Erdélyországba. Csak még egy kicsi pénzt szereznek. Ugyan már van, hol ezeröttszáz dollár, hol ezer, hol nyolcszáz, de ki kell kerekíteni, hogy többet ne kelljen ebbe a rusnya országba jönni. A pénzről beszélvén, igen mosolyogtak a szászra s aztán kitudódott, hogy az öreg hatvan esztendei közül huszonötöt itt töltött s tán még ötven dollárja sincs, mert ahogyan kapja a fizetését, azonmódulag viszi a rosszféléknek, pedig már csak a kívánsága maradt meg s otthon felesége s gyermekei, de azoknak még levelet sem ír. A székelyek feddik eleget, de nem használ a szász — ő külön autonómiát akar.

A hazai emlékek elnyelik a bort, akkor a két legényember élünkre áll, s meggyünk, mendegélünk. Egyszer beérünk egy igen lármás és furcsa mellékutcába: valami harminc házból áll az egész, az egyik ház eleje teli fehérasszonyokkal, a másik teli néger asszonyokkal s tovább is így vegyesen. Az utca teli szedett-vedett férfinépséggel s a feje népek szemtelenül hívják lépre őket.

Szinte megrémülve csodálkozom s megállok. A két legényember mosolyog s utána így beszél.

— Hát ezek a rosszfélék, ez a szászember ide hordja a pénzét.

Reánézek a szászra, az lehorgasztja fejét, mint egy kivénült keselyű.

— Menjünk innét, amíg tart a becsületünk — mondom.

— Csakugyan menjünk — hagyta rá az öregebbik székely — mert az otthonvalók álmukban meglátnak s kitagadnak.

Mikor kiérünk egy tisztességes utcába, nézünk széjjel s hát a vén szász sehol sincs.

— Visszaszökött, minden rosszfélét úgy ismer innét, mintha mostoha apja volna — mondja az udvarhelymegyei.

Már szótalanul jövünk tovább. Később az egyik legény mondani kezdi:

— A fekete jobb, fekete jobb. — Szünetet tart s aztán újra:

— A fekete édesebb, a fekete édesebb.

Itt már nem bírom tovább s hozzáfordulok:

— Mit galatylol össze-vissza?

Bizon jobb: a feketenép bizon jobb, mint a feje nép. — S alig tudtuk lebeszélni, hogy ő is vissza ne menjen.

Hazafelé gondolkozom rajta: mindenkinek tudnia illik, hogy Amerikában nincs prostitúció!? Mindenkinek hinnie kell, hogy Amerikában józan életet élnek!

Kifelé: becsülettel szerzett pénz, példás erkölcs, puritanizmus.

S itt bent: ügyesen rabolt pénz, felháborító álszenteskedés, jellemtelen milliók. Otthoniaknak: csodált Amerika.

Nekünk: élő Amerika.

III.

Július legvégén ismét kilátogatok az egyik bányászfaluba. Néhány lustálkodó néger a végeken, de ember egyébként nemigen van sehol. Később az egyik ház erejében felfedeztem egy vénasszonyt, ki egy sírdogáló gyermeket rázott. Megismerkedünk s hát ő felvidéki magyar asszony, ki itt ment férjhez, urát a bánya előlte s most az unokáját rázza — még mindig magyarul, mert angol tudománya az egyik

markában jól elérne. Később a házasfia is hazakerül, annak a felesége is megjön valahonnan tekergésből. Ezeket már inkább nem érdelem, mintha egy füst-karika volnék. S Magyarország felesleges szó nekik s istenfizesséval kell kérni, hogy magyarul valamit kinyöjjenek. — Sokáig nem is tudtam gyönyörködni bennük s kéresemre másik magyar családhoz igazítottak.

Amint a kapun belépek, virágos kerten keresztül megyek a házig. Itt három férfiú beszélget. Néhány lépésről egy kurta mondást elfogok:

— Lerekedt meleg van, hajjátok-é?

Odaérek s az ujjamat nekiszegzem a szólónak:

— Maga székely, ne tagadja. — Erre egy asszony a hálós ajtón belől jóízűen kacag:

— Rajtacsípték, ugy-é?

Ügylátszik, hogy az egész Olthévíz kitelepedett, mert ezek is mind odavalók. A házigazda Marosi nevet örökölt. Tizenöt esztendeje bányássza a szenet, felesége és két legénykéje teszi széppé háztáját.

Kedvem támadt kinézni belőlük, hogy milyen családi életet élnek? Hogy ilyen mélyre is békült-é Amerika? — Beszédbe hozom a két legénykét s elmondja az apjuk, hogy 7—13 éves koráig otthon volt a nagyobbik s csupán azért küldte haza, nehogy elfelejtsen magyarnak lenni. Egy szegény székely szájából, kinek csak orvos-ság gyanánt adtak kicsikorában valami kevesecske tudományt, meghatóan jól esik ezt hallani. Istenem, be más ez az ember, mint az a felvidéki magyar, kinek néhány év múlva már csak álmában jár vissza a magyarsága! Hát nagyjában mégis épek a székely gyökerek, s be jó hinni, hogy nem veszünk ki, hanem inkább tiszta erőnkkel bekapcsolódunk a világba: — úgy mint ez az egyszerű cseppember, ki már két nyelvet tud egészen jól. — Vágyódtam tudni, hogy vajjon miképen gondolkozik ez az ember. Kérdéseinkre lehajtotta a fejét s szomorúan hallgatott. Helyette az apja mondja el, hogy amikor visszajött, esztendeig is mingyárt-mingyárt sírt s mondogatta:

— Menjünk haza édesapám, otthon jobbak az emberek, s itt kicsi borjú sincs, nyulacska sincs, sem szép virágos rétek, csak füst, setét bányák s szomorú szenes emberek.

Magamhoz hívom s vigasztalom a gyermeket:

— Ne búsulj, fiam, jövő nyárra hazamegyünk, madarászunk, forrásvizet iszunk s megferedünk az Oltban s olyan szépek leszünk, hogy a tündérek felszednek a kötényükbe. Hazajösz-é?

Itt az apjára néz, aki ígéretével megjutalmazza:

— Hazaviszlek, fiam, haza.

Az egyik öreg, kinek lábát eltörte a bánya s ki még itt is hazaimódon siriti a cigarettát, beleszól:

— Csak annyi pénzem legyen, mert én is veled megyek.

Közben az asszony jó pánkót sütött s vacsorájából megtudtuk, hogy az erdélyi ízlést innen is hazaviszi. S hasonlóképpen a modorát, szavajárását s bánatot-üző kacagását.

Búcsúzáskor milyen igazán láttam, hogy székelységünk főereje asszonyaink, akik minden földön s örökké igazi székelyek maradnak: a legbüszkébb úriasszonyaink éppen úgy, mint a háromszéki rónán arató leány. S ha ők ránkkacagnak, eszünkbejut, hogy mi, férfiak, a nagyvilágban be sokat elhullattunk!

De eszünkbejut s ebből megszületik a szépség. S hogy ez a szépség megmaradjon, székely leányaink arra is gondot vetnek, mert ha másképp nem megy, akkor kicsiruhájuk szegibe belekötik.

(Ellenzék, 1924. szept. 22. 214. sz. 10. p.)

Két kicsi magyar

Az éjszaka gyászos öltözetével együtt lassan eltakarodott. Hegyek tetejéről újra napot jelentett a fogyhatatlan erő, s ágyaikból savanyú orcával állottak talpra a bányászok, mintha tövisbe léptek volna.

Kelemen Pál, mint a felijesztett légy, odatándorodott az ablakhoz.

— Késik az idő, halljátok-é?

Pedig nem hihető, hogy késett volna, inkább a köd csalta meg Kelemen Pált. Hamuszínével meg is ülte a földet, mint egy hidegverte, mesebeli gyöngytyúk. Az eget elfedte, napsugarának ellenállott s odaadással pusztultak benne a környező hegyek fáí, mint huzamosan megvetett ember testén a hulló szőr.

Mert itt Amerika van: erdőknek halálos országa s ezt a valóságot még a köd sem tudta eltakarni, s így se Kelemen Pálnak, se másnak nem szolgált semmi jóval.

Az asszony is megmozdult: fejét felemelte, de hajszálai még érték a párnát s azokon az otthagytott meleg visszament a fejébe s ott a gondokat felrázta s osztályozni kezdte.

— Köntös alatt vagyunk — azt mondta Kelemen Pál, s hitvány nadrágját magára erőltette.

Az asszony kutatta a szavak értelmét, de hasztalanul. Pedig mi sem egyszerűbb, minthogy Kelemen Pál a ködre célzott.

A két legényke is felütötte a fejét.

— Aludjatok, nem hajt a tatár — intette az apjuk.

— Tégedet sem — szólt az asszony.

— Csak az élet nem hagy élni.

Kelemen Pál cifraságból nem mondott szavakat, túlon túl tudta mit beszél, hiszen esztendőök óta ő vágja a szentet s csak a látszat az, hogy nem a rabok példaképe.

Aki nem hős, itt önmagát is elveszti s helyébe nem talál egy marok állhatatos örömet. Tudja ezt az amerikai magyar s csupán nyakasságból nem sír. Inkább túldolgozza a többi nációt, pedig munkának váltig az is elég volna, ahogy védeni kell a hazai elgondolásokat.

Erős homlokára húzta Kelemen Pál a nagyszemű bányalámpát s odahagyta a takolt házat, minek jóerejű vihar előtt nem sok becsülete volna.

Keményen a hegynek vágott s a hulló leveleket gyöngédtelenül letaposta, mint ömagát a gond. Azután a bánya szájából félreverte a ködfüggönyt s bebújt, mint a kitartó szú a fába. A csákány nyele mellé a markába lehelt, meghajlott s még térdre is kényszerült, mint a katakombában lakó őskeresztény a titkos isten előtt.

Vágta a szentet és szükségből vigasztalódott.

Künn a köd nem oszlott s az asszony a bányát megülő hideg szürkéségbe bele-sóhajtott:

— Virjaszd fel a napot, áldott Isten!

A két legényke teremő őstönével száraz ágakat szúrt a földbe.

— Foganj meg, levedezél ki s nőj nagyot! — mondogatták.

Feleletül elváló halovány levelek egymásra borultak, mialatt az apjuk törte a hegyet, mint a kutya az éktelen csontot, mert az élet valami ijesztőt mindenkinek előír.

Estefelé átokra futott mégis a Kelemen Pál szája:

— A keservit a buta emberinek, aki nem tanul, amíg kicsi... Így csak a szentet vágja, mint a barom s neki nem napfény az élet, hanem beborulás, míg az úr éli világát.

Ha nincs haraggal mondva, ez nagyjában igaz is.

De ennél több is történt:

Kelemen Pált újrakeresztelte az apai gondolat:

— Két gyermekemnek nem hagyom örökül a magam sorsát.

Estére kelve feketén imbolygott haza, mintha az ördögök karmai közül szabadt volna meg erős tusa után.

Amint belépett, két legénykéje üdvözlésképpen rácsimpaszkodott. Kicsi tenyerük kormos lett, mintha tűzön állott üstöt simogattak volna, de ez igen tetszett nekik.

— Örvendeztek az élet mocskos porának, úgyé? — mondta az apjuk szomorúan s a dísztelen lámpát szegre akasztotta.

A gyermekek kormos kezeikkel megmosdatták egymást.

Egyik mondta:

— Te vagy az ördögfióka.

A másik visszafelelte:

— Te vagy a főördög inasa.

Kelemen Pál bágyadtan mosolygott, mint az őszi napsugár s a nagyobbik fiát szemmértékre vette:

— Elég erős már a betűre.

Ahogy ehettek, kiült a „porcs”-ra s a hegyek felett elnézett keresztül s látta, hogy ott folyik az Olt, csobog is fáradhatatlanul s levelek hullnak a színére s ringanak, mint a távozó élet visszapillantása.

Felesége egyszer melléje állott: vére, mint tiszta patak szélcsend idején úgy folydogált, megőrzött testét körüllebegték még a vágyak, de már csak úgy, mint az őszivirág illata.

— Valamit kigondoltam, Teréz — mondta gondosan Kelemen Pál.

Az asszony odabújt s nem tehetett róla, hogy melle a férfimelegtől szépen megremegett.

— A nagyobbik fiunkat iskolára hazaküldjük — folytatta a férfiú — amit magában szed, legyen a magja magyar.

— Jere ide, kicsi Pál! — örvendett az asszony.

A gyermek az anyja ölibe futott.

— Apád hazaküld magyar iskolára, úr lesz belőled, ne búsulj!

A gyermek nagyra nyitotta a szemét, mint egy szép mese hallatára.

— Haza mész-é? — kérdezte az apja.

— Ha anyám nem sír, hazamegyek.

Az anyja megcsókolta és sírni kezdett.

Lassan rájuk szállott a hűvös este s kicsi Pálból nagy úr lesz, mind azt álmodták.

Nemsokára be is telt a Kelemen Pál szava: egy ismerőse, ki drága egészségét néhány száz dollárral itt végképpen beváltotta, a fiát hazavitte.

Az asszony sokszor elsírta magát, mert gyermekétől távol lenni, bizony nagy dolog egy anyának.

— Ne sírj, úr lesz belőle s nem olyan oktalan bányász, mint én, kit minden nap újra bélep a szénpor s véle a keserűség.

Hetek múlva jött az írás, hogy szép könyveket vettek már kicsi Pálnak, ül a padban, ügyel a szóra s nagy szeméit erős kedvvel jártatja a betűkön.

Kicsi Miklóst is beiratták itt angol iskolába, de sokszor az apját is elkísérte a bányába s ilyenkor szenesen jött haza s ébredező büszkeségével szinte érezte a háznál, hogy ő a férfiú. Tervezgette, hogy majd autót vesz, hogy ne járjon szegénymódra gyalog, dicsérettel tüntetett Amerika mellett s már durcáskodott, ha intette az anyja, hogy beszéljen magyarul s ha nem beszél, szégyelje magát.

Kicsi Pál pedig írta:

„Drága édesanyám s édesapám, olyan jó itthon lenni, hogy ki se lehet mondani. Kiadták a nyári vakációt s gondolják el, tiszta jeles bizonyítványt kaptam, a tanító bácsi meg is csókolt s azt mondta, hogy bár az ő fia volnék, de én nem lennék az ő fia, mert édesapám dolgozik értem s édesanyámat úgy szeretem, hogy sokszor sírok is belé...”

Az ilyen levelekre reápotyogtatta könnyeit s vigasztalásul kicsi nyulacskaival s

galambjaival eljátszadózott, maga köré telepítette s mesét mondott nekik. Templomba eljárt, virágokat termesztett s az Olt partján sokszor kifeküdt a fűbe s megnyugodt az ősök hitén.

Így élt jámborul kicsi Kelemen Pál.

Múltak az esztendők s egyszer visszaérkezett kicsi Kelemen Pál. Sugármagasra növe s értelmes arcán játszadoztak a kimondott szavak.

Apának, anyának öröme telt benne, hogy alig győzték dédelgetni.

— Milyen szép lettél, kicsi fiam — mondta az anyja.

Kelemen Pál ellágyulva nézte a fiát, apai örömben mosolygott s a félig beteljesült akarata leseperte arcáról a gondot. Nem bánta már a sok erős munkát, csak azt érezte, hogy szépet cselekedett s a maga gyermekkori vágyai kezdenek valóra válni.

— Jere ide, fiam — nyújtotta ki a karját.

— Hát szép ország a mi országunk, ugyé?

— Gyönyörű ország, minden gyönyörű — vallotta kicsi Pál — nagyok s áhíthatóság az erdők, mint a templom, virágoknak se szeri, se száma s meleg lélekkel áldottak az emberek.

Vén Kelemen Pálnak a szíve felébredt s a könnye kiesett:

— Be szépen mesélsz, fiam. Alig mertem hinni, hogy ilyen fiam lesz...

Az asszony is törölgette mosolygó szemeit.

De Miklós nem érzékenyedett el, ő nem találkozott ilyen szavakkal s amilyen kicsi volt még, olyan gúnyosan legyintett:

— Én szégyelleném a sírást, abból senki sem él meg.

Az anyja nagy szeretettel mondta neki:

— Majd te is rájössz arra, hogy sírás nélkül nincsen szép élet, várj csak s aztán gondold vissza anyád szavaira, kit addig lehet el is temettek...

— Jövöre te vagy soron, Miklós. Téged is hazaküldlek, hogy lásd meg az apád gyönyörű országát.

Kicsi Miklós csak félvállról mondta:

— Nekem itt is jó lesz, minek hányjuk ki ilyenekre a pénzt, inkább vegyünk autót, s ne uraskodjunk rongyosan.

— Jó, jó, majd megbánod, csak gondold vissza, amit anyád mondott.

Mégsem lehetett meggyőzni kicsi Miklóst, ő úgy vette az életet, ahogy adódott, új talajba gyökerezett, a megindulásnak, érzésnek és lelkivilágnak nem sok hasznát látta.

A szülők a ház előtt összeültek örömükben. Egymás kezét fogták és keveset beszéltek.

A két testvér együtt maradt a szobában.

Kicsi Pál elészedte a könyveit s az egyiket az öccse elé tartotta:

— Ez aztán a szép könyv, nézz ide!

— Miféle könyv?

— Nagy magyarok élete. Szent könyv, mint a biblia.

— Időlopásra jók a könyvek — mondta Miklós. — Evvel nem keresel egy fél dollárt sem.

— Csak olvasd — biztatta Pál.

Miklós sillabizálni kezdte, de nem tudott egy értelmes szót kihozni.

— Szégyelhetnéd magad, nagymúltú népünk nyelvét nem ismered, milyen magyar vagy?!

— Szégyeld te magad, te sem tudsz autót hajtani, miféle amerikai vagy?!

— Én nem vagyok amerikai.

— Mert én az vagyok s nesze: edd meg a könyvedet — s azzal a Pál lábához vetette a könyvet.

— Megver az Isten, ne félj, amiért hajigálsz az én szent könyvem!

— Bolond vagy! — kacagott gúnyosan kicsi Miklós, s széjjelszórta a többi könyveket is.

— Ne bántsд szép könyveimet, megmondom apámnak — indult fel kicsi Pál s félig sírva és reszketve megfogta az öccse kezét.

Miklós a nyers méreg elöntötte, a lábait széjjelvetette s kicsi Pált minden erejével odavágta.

— Jaj! — sikoltott a gyermek s fejéből már folyt a vér.

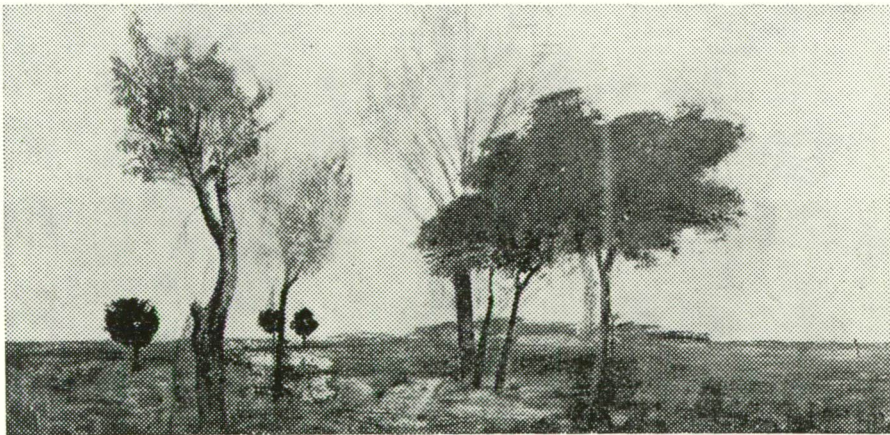
A szülők ijedten ugrottak be.

Miklós, mint egy nagy ember, száraz arccal s büszkén odamutatott:

— Most ott van, egye meg a könyveit, megtanítottam Amerikára!

Öreg Kelemen Pál haloványan megállott a jajgató fiú előtt, sokáig nézte, ahogy felesége csókolja a véres fejét, s azután a másik fiúra nézett és sírni kezdett, mert mindkettő vér szerint és sors szerint az övé volt.

(*Vasárnapi Újság*, 1924. 50. sz., 14—16. p.)

FEJÉR CSABA: FÁK